

YU ISSN 0351-2851

ACROCEPHALUS

LETNIK VIII
VOLUME VIII

ŠTEVILKA 33
NUMBER 33

SEPTEMBER 1987
SEPTEMBER 1987

ACROCEPHALUS

Ornitološki suplement Biološkega vestnika

dvomesečno glasilo Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije,
Jugoslavija

bimonthly journal of Bird watching and bird study association of Slovenia,
Yugoslavia

naslov uredništva
editorial address

61000 Ljubljana, Langusova 10

urednik
editor

Iztok Geister
64202 Naklo, Pokopališka 13
tel. 064 47170

uredniški svet

dr. Matija Gogala, Janez Gregori,
Boris Kryštufek, dr. Sergej D. Matvejev,
Dare Šere, dr. Andrej Župančič

oblikovalec
designer

Iztok Geister

tipkanje
typing

Olga Sobočan

lektorja
lectors

Janko Kovačič (za slov. - for slov.)
Hinko Ciglič (za angl. - for angl.)

tisk
print

Sitotisk Janja & Andrej Košir
64209 Žabnica, Zgornje Bitnje 277

cena

500 din za številko

DRUŠTVO ZA OPAZOVANJE IN PROUČEVANJE PTIC SLOVENIJE - JUGOSLAVIJA
BIRD WATCHING AND BIRD STUDY ASSOCIATION OF SLOVENIA - YUGOSLAVIA

naslov
address

61000 Ljubljana, Langusova 10

predsednik
president

Rudolf Tekavčič
61351 Brezovica, Poštna 15
tel. 061 653506

podpredsednik
vicepresident

dr. Andrej Župančič
61000 Ljubljana, Veselova 10
tel. 061 216974

tajnik
secretary

Tomi Trilar
64000 Kranj, Pot v Bitnje 12
tel. 064 21806

blagajnik
treasurer

Dare Šere
61000 Ljubljana, Glinškova ploščad 12
tel. 061 348274

žiro račun

50101-678-73884

izvršilni odbor
executive board

Franc Bračko, Janez Gregori, Peter Grošelj,
Tomaž Jančar, dr. Sergej D. Matvejev, Slavko
Polak, Borut Štumberger, Rudolf Tekavčič,
Tomi Trilar, Jana Vidic, dr. Andrej Župančič

letna članarina

2000 din za posameznike (do 16 let 100
din, za dijake in študente 1000 din)
in 20000 din za ustanove.

Zimski ornitološki atlas Winter ornithological atlas

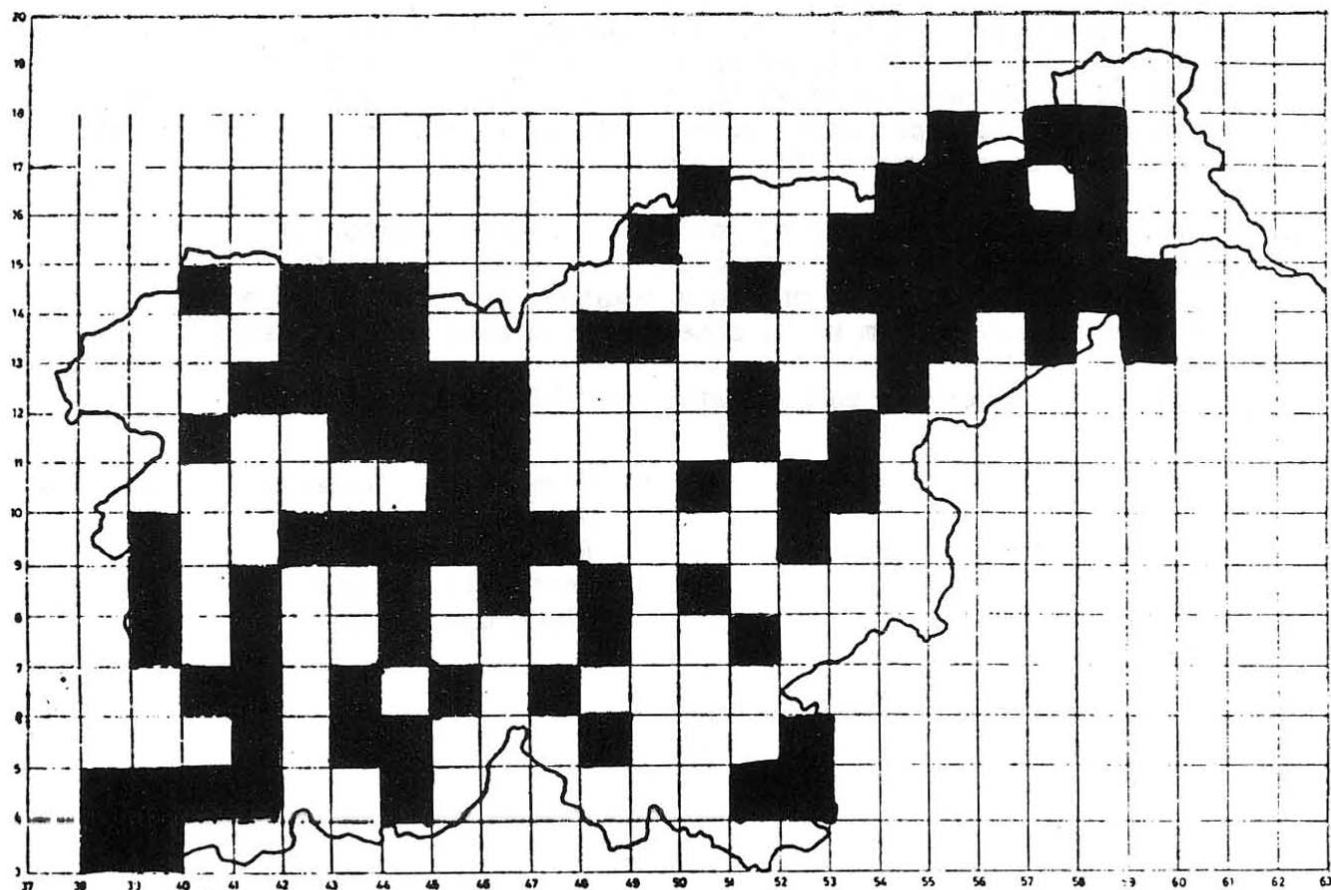
Tudi letošnjo zimo bomo, tako kot vse zime od decembra 1979 dalje, opazovali ptice za atlas.

Sodelovanje pri zimskem atlasu je primerno tako za začetnike kot za izkušene ornitologe. Terensko delo in metode popisovanja so preproste: opazovalci vne- sejo svoja opažanja ptic s terena v obrazce na zimski atlas v katerih s križ- cem označijo v stolpcu "F" tiste vrste, ki so jih opazili na preletu, oziroma v stolpcu "G" tiste vrste, ki so bile opažene na tleh, na drevju, na vodi,...; skratka, če se je vrsta dalj časa zadrževala ali vsaj ustavila v obravnavanem kvadrantu. V rubriko "H" se vnese število opazovanih primerkov; pri večkratnem opazovanju vrste delimo skupno število opaženih ptic s številom opazovanj. Če smo npr. neko vrsto opazovali trikrat v enem mesecu, prvič 10, drugič 12, tret- jič pa 8 primerkov, se to vpiše v rubriko "E" takole: 30/3.

Ptice opazujemo le v decembru in v januarju, to pa zato, da se izognemo glavni selitveni sezoni.

V zgornjem desnem kotu obrazca za zimski atlas napišemo še številko kvadranta, v katerem opazujemo. Razdelitev Slovenije po kvadrantih je narisana na hrbtni strani obrazca, tako da ni težko najti kvadranta, v katerem popisujemo ptice.

Namen ZOA je določitev zimske razširjenosti vseh ptičjih vrst pri nas, saj je bila ta doslej slabo poznana. S prezimovanjem vodnih ptic se poleg zimskega atlasa ukvarja tudi, odbor za zimsko štetje ptic, ki tudi deluje v okviru na- šega društva. Ti rezultati bodo tudi vključeni v projekt zimskega atlasa. Sedanji projekt naj bi služil kot osnova vsem bodočim študijam prezimovanja ptic, podobno, kot bo to za gnezdeče ptice atlas gnezdilk.

Slika: V letih 1979-87 raziskani kvadranti

Figure: Quadrants researched in the years 1979-87

Med pticami, ki prezimujejo pri nas, so tudi nekatere vrste, ki pri nas ne gnezdi. kot so npr. ponirki, gosi, race, drozgi, ščinkavci idr. Če hočemo skrbeti za te vrste, kar je naša mednarodna obveznost, moramo podrobno poznati njihovo prisotnost pozimi pri nas.

Zaradi specifičnih vremenskih razmer je nujno opazovati v več zimah. Angleži, ornitološka velesila, so svoj zimski atlas končali v treh zimah z zavidljivimi rezultati. Slovenci pa ga bomo poskusili dokončati v desetih sezonah. V teh letih bodo zajeti vsi vremenski pogoji, od blagih do ostrih zim. Seveda bo potrebno že kmalu po zaključku tega projekta začeti z novim.

Na sliki je prikazana raziskanost ozemlja Slovenije v okviru zimskega ornitološkega atlasa od leta 1979/80 do 1986/87. Raziskati smo uspeli približno 40% našega ozemlja.

Pri dosedanjem opazovanju smo prišli do koristnih spoznanj. V /visoko/ gorskih kvadrantih, kljub intenzivnem opazovanju več opazovalcev, nismo uspeli odkriti veliko vrst. Zaradi tega in pa zaradi težke prehodnosti v gorah pozimi predlagam, da ne načrtujete ekskurzije za atlas v gore, temveč se raje odločite za območja, kjer je bilo po dosedanjih izkušnjah opaženih največ vrst. Taka območja so predvsem naselja z bližnjo okolico, še posebej pa nezamrznjene stoječe in tekoče vode.

V letošnji zimi naj bi namreč predvsem obdelali doslej še neobiskane predele, tako da bi v prihodnji, deseti zimi opravili še zadnje dopolnitve in eventualne korekture.

Pri tem nikakor ne zanemarimo svojih domačih kvadrantov, saj bomo z vsakoletnim opazovanjem dobili zares temeljito sliko zimske razširjenosti ptic v teh kvadrantih.

Posebej bi opozoril še na t.i. zanimiva opažanja. Če kjerkoli /tudi v kvadrantu, kjer sicer ne opazujete ptice za zimski atlas opazite ptičjo vrsto, ki je redka, zanimiva ali neobičajna za ta letni čas /npr. jata prib/, ali pa je to težje odkrivna vrsta /npr. sove, kure, detli,.../, mi, prosim, to sporočite. Četudi gre samo za eno vrsto. Taki podatki so namreč izredno pomembni.

Vse tiste, ki se boste že vnaprej odločili, da boste opazovali v določenih kvadrantih, naprošam, da mi to sporočite /pisno ali po telefonu/, da se bomo med sabo dogovorili, da ne bi prišlo v nekaterih kvadrantih do morebitnega kopičenja opazovalcev, medtem ko bi sosednji kvadranti ostali prazni.

Želim vam veliko uspeha in zadovoljstva pri delu za zimski atlas.

Organizator zimskega ornitološkega
atlasa
Andrej Sovinc
Cesta VII. korpusa 76
61000 Ljubljana

Prezimovanje črne liske *Fulica atra* v Škocjanskem zatoku v letih 1982-86

Wintering of the Coot *Fulica atra* in the Bay of Škocjan from 1982 to 1986

Iztok Škornik

UVOD

Črna liska *Fulica atra* je selivka, klatež in stalnica. V zmernih in toplih krajih se zadržujejo čez vse leto, v glavnem pa se selijo severne populacije, in še posebej tiste iz vzhodne Evrope, pod vplivom celinskega podnebja. Osebkki iz severnega morja, Baltika (vključno z južno Fenonskandijo), centralno - vzhodne Evrope in južne SZ prezimujejo v Senegalu, v oazah južne Sahare, v rečnih dolinah in jezerih Sudana, mogoče celo v Etiopiji.

Čeprav so na prezimovanju številčneje prisotni osebkki v palearktičnem delu, pa veliko število osebkov prezimuje v zahodni in centralno - vzhodni Evropi, Mediteranu, Bližnjem vzhodu, posebej na Danskem, zahodni Nemčiji, Nizozemski, Maroku, Tuniziji, Turčiji, južni SZ (zlasti ob obalah Črnega morja), ob Kaspijskem morju in Iraku, kjer so januarske populacije šteje preko 100.000 ptic (Aktinson-Willes 1970, Smart 1974, Carp 1975). Številčnost populacij na Mediteranu in Bližnjem vzhodu je odvisna od jakosti in trajanja zime na severu.

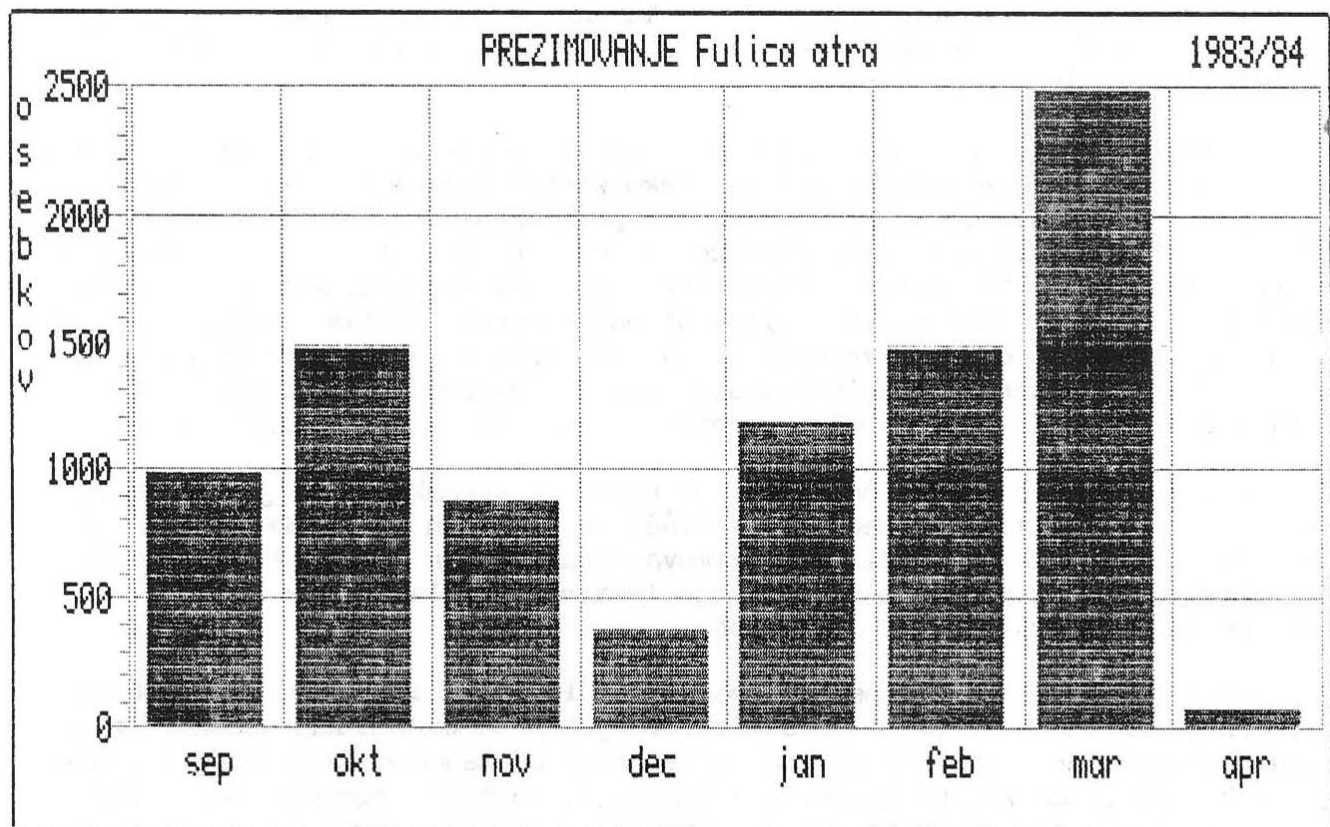
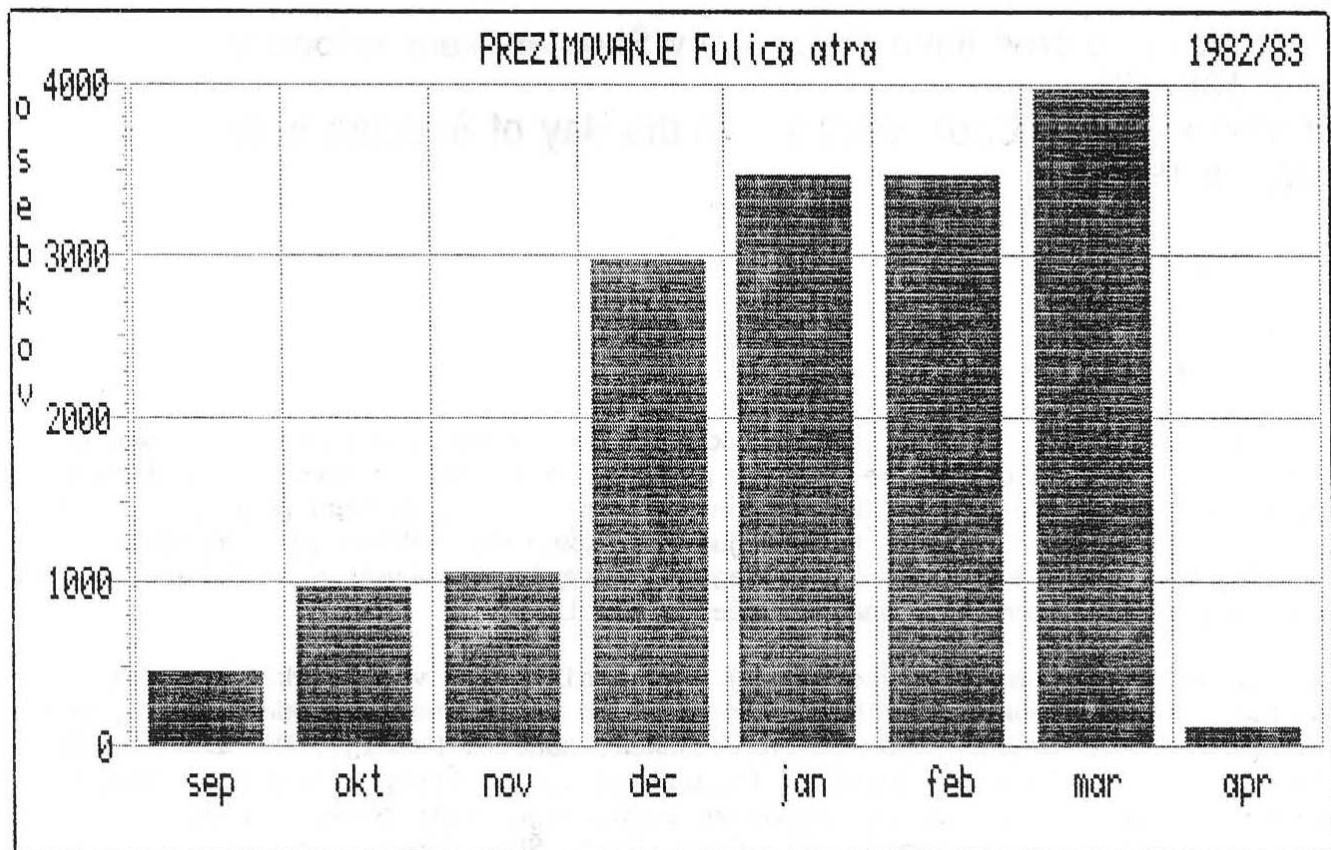
Kot nasprotje temu pa zelo majhno število prezimujočih ptic doseže etiopski del Afrike, kjer po do sedaj znanih podatkih redno prezimujejo le v Senegalu (Morel in Roux 1973) in Sudanu (Cave in Macdonald 1955). Le maloštevilne liske (klateži) dosežejo Nigerijo in Čad (Elgood 1966, Salvan 1968, Glutz 1973).

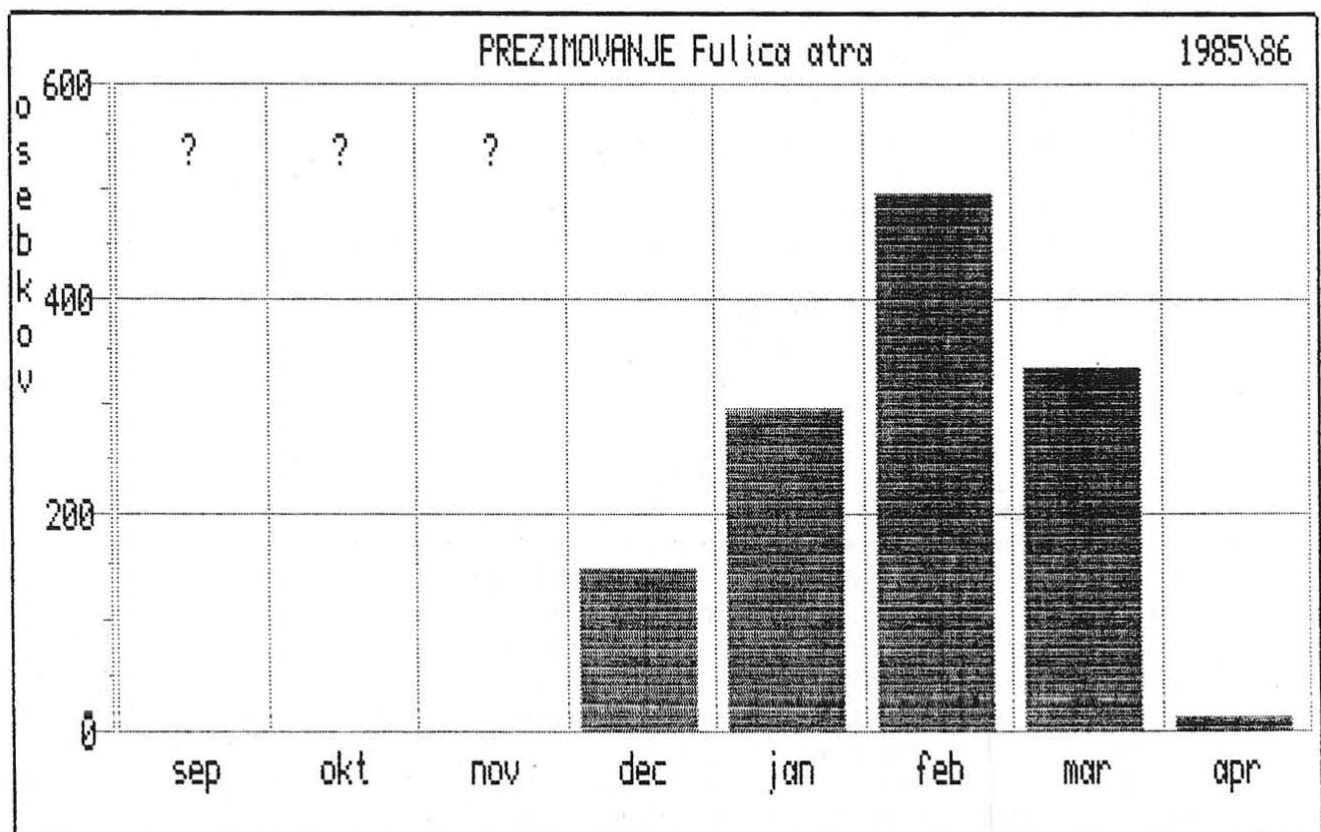
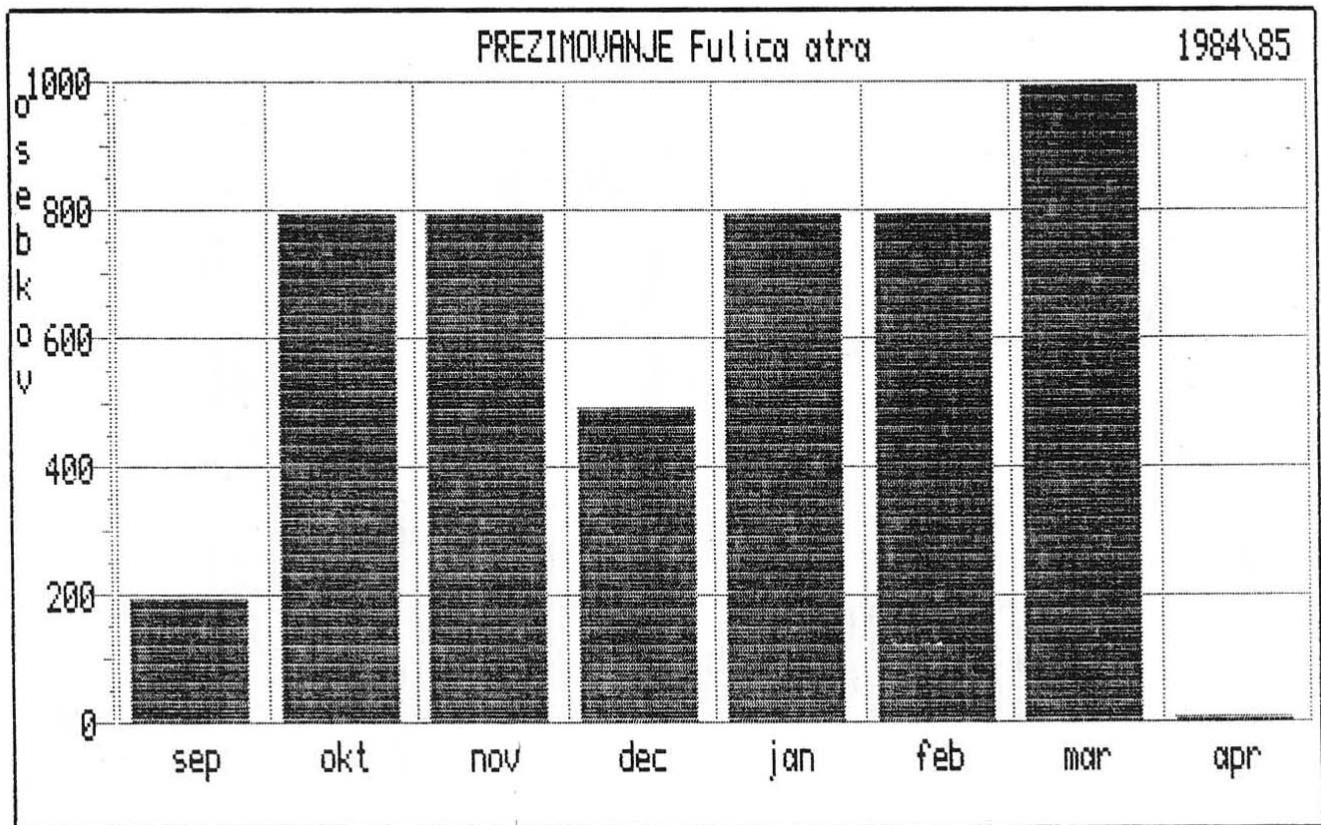
Podatki iz Etiopije niso zanesljivi, iz Tanzanije pa nesprejemljivi, ker gre pri obeh primerih za možnost zamenjave z grebenasto lisko *Fulica cristata* (Bäckhurst 1973).

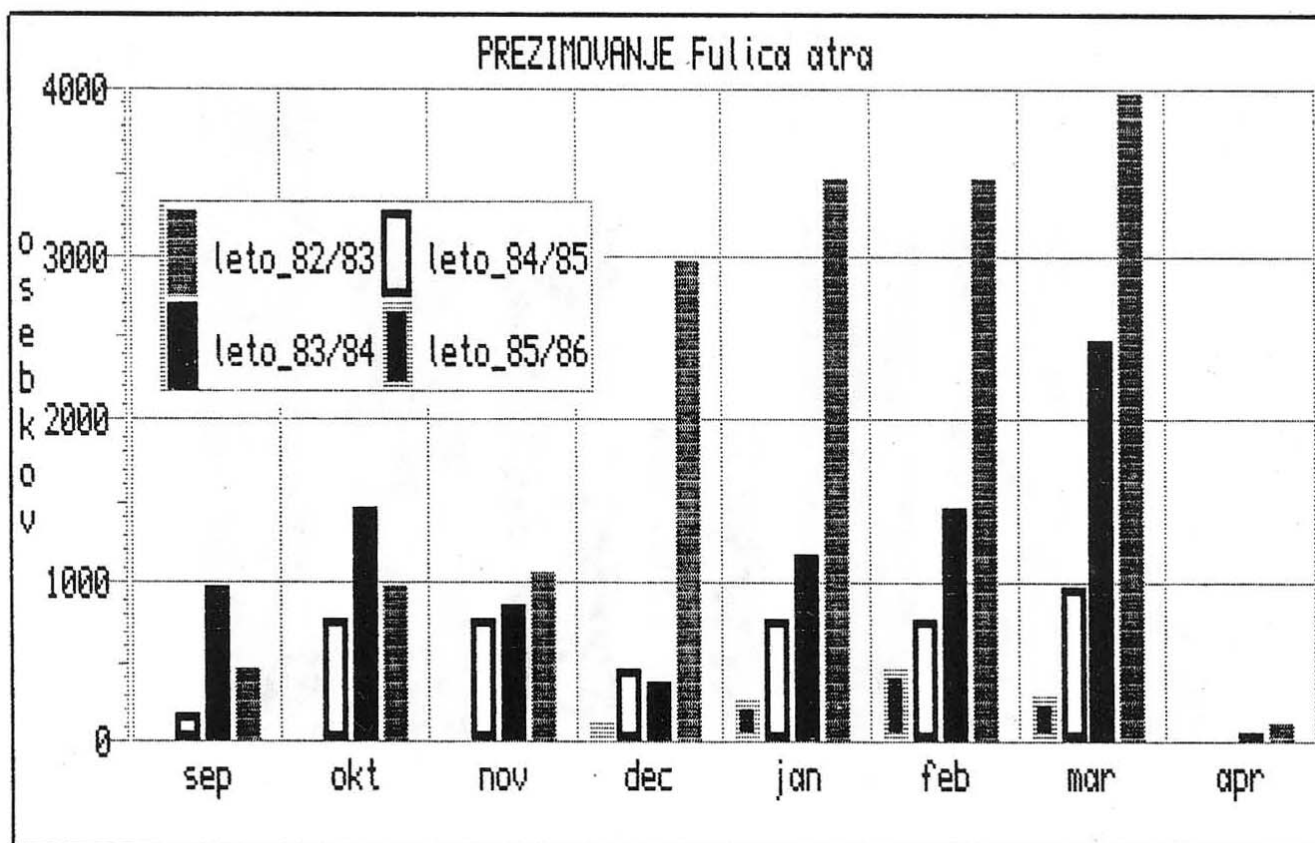
Smer evropske selitvene poti je zahod - jug jeseni in v obratni smeri spomladi. Premikanje selekih se osebkov poteka preko kontinentalne Evrope s širšim selitvenim pasom (z vmesnimi počivališči in prezimovališči) čez Bavarsko (J Nemčija), Avstrijo, Švico in Čehoslovaško, na severu do Baltika in na vzhodu čez vzhodno Nemčijo do SZ navidezno brez odklona okoli topografskih ovir (visoka gorovja). Tudi čez ozek obalni selitveni pas se preko Baltika selijo številne liske iz vzhoda do dežel Severnega morja, vključno z Veliko Britanijo (Brown 1955), dalje do Iberskega polotoka ali celo do severozahodne Afrike. Ta obalna premikanja so lahko (le delno) v povezavi z golitvenimi zbirališči na Danskem.

Iz dežel Baltika in centralne Evrope se nekatere premaknejo na jug do Balkana, Italije in do Tunizije. Nobeno počivališče ob Črnem in Kaspijskem morju, v Turčiji in Iraku ne kaže na velika prezimovališča, vendar domnevajo, da se število prezimovalcev poveča z združitvijo lokalnih populacij ptic iz SZ, ki v zimskem času zapustijo t.i. južni rob.

V zahodni SZ se večina (če ne vse) populacij le delno seli, vendar v nobenem primeru ne zasledimo v celoti neselivk. Verjetno se tudi nekaj osebkov iz Velike Britanije seli skozi različna počivališča od zahodne Nemčije do Francije. Nekatere primerke, ki gnezdiijo v Franciji, so našli jugozahodno od Iberskega polotoka, medtem ko so nekaj v Španiji obročkanih mladičev našli na Portugalskem in v Maroku.

Slike 1-5: Prezimovanje črne liske v Škocjanskem zatoku v letih 1982-86
 Figures 1-5: Wintering of the Coot in the Bay of Škocjan from 1982 to 1986

METODA DELA

Štetje sem opravljal na vodnih površinah Škocjanskega zatoka v zimah 1982/83, 1983/84, 1984/85 in 1985/86.

Pri štetju lisk sem si pomagal z daljnogledoma povečav 7 x 50 in 20 x 50.

Liske sem štel posamezno (čim bolj natančno) ali pa po skupinah lo osebkov. Pri štetju posameznih osebkov sem uporabljal metodo štetja v raztegnjeni jati, ki nam zagotavlja natančno določitev števila osebkov. S štetjem sem pričel septembra, končal pa v mesecu aprilu, ko se odselijo še zadnje jate, ostanejo pa samo ne poškodovani osebki in osebki, ki v zalivu gnezdiijo.

V zimi 1982/83 sem opravil 22 števni dni, v zimi 1983/84 25, v zimi 1984/85 18 in v zimi 1985/86 14. Skupaj 79 števni dni.

ZIMA 1982/83

Konec septembra se je v zatoku zadrževalo okoli 500 lisk. 10. oktobra je število prezimujočih osebkov znašalo že 1000 osebkov in ostalo nespremenjeno do konca oktobra. V začetku novembra se je število nekoliko povečalo. Prve dni decembra se je število osebkov povečalo še za 500. Število prezimujočih lisk je naraščalo do približno 20. januarja, ko je prezimujoča populacija štela že kar 3500 osebkov. 10 dni kasneje se je število zmanjšalo za 500 osebkov, 5 dni kasneje pa je število ponovno porastlo na 3500 osebkov in do okoli 12. februarja ostalo nespremenjeno. V drugi polovici februarja je število upadlo za 1000 osebkov, se do začetka marca ponovno povečalo in okoli 10. marca doseglo številčni vrh (4000 osebkov). Do konca marca je število naglo upadlo. V začetku aprila je opaziti majhen številčni porast in ponovni padec, dokler niso v zalivu ostali le še gnezdeči primerki ter nekaj zaostalih in poškodovanih osebkov.

ZIMA 1983/84

Podobna situacija je v obdobju 1983/84, le da je bilo okoli 10. oktobra v zatoku več lisk kot leto poprej. Do sredine oktobra je število upadlo in se približalo številu lanskega oktobra. Do konca oktobra je opaziti manjši številčni porast. Od začetka novembra je število prezimujočih lisk upadalo do konca decembra (v istem obdobju 1982 je število naraščalo). Od konca decembra do prvih dni v januarju se je število ponovno povečalo. V nadaljnjih petih dnevih je prišlo do ponovnega padca, od sredine januarja pa je postopoma naraščalo do začetka februarja, ko se je v zatoku zadrževalo 1500 lisk. Do 23. februarja je ostalo število nespremenjeno, konec februarja upadlo ter se v naslednjih dnevih naglo povečalo in okoli 5. marca doseglo številčni vrh (2500 osebkov). Številčni vrh je trajal 5 dni, zatem pa je prišlo do naglega upada prezimujočih osebkov. V sredini marca je bilo v zatoku še okoli 1000 lisk, v začetku aprila pa jih je ostalo le še nekaj.

DISKUSIJA

Grafični prikazi od 1 do 5 ponazarjajo številčno prisotnost lisk po mesecih v letih 1982/83, 1983/84, 1984/85 in 1985/86. Na sliki 5 pa so zaradi boljše predstavitve prikazana vsa štiri leta skupaj.

Če si pogledamo grafične prikaze štirih let, lahko ugotovimo, da se že v septembru "domačim" liskam pridružijo "tuje" liske (v glavnem se selijo severne populacije in tiste iz V Evrope). V septembru se je število prezimujočih (oz. počivajočih) osebkov gibalo od 200 do 1000 osebkov.

Za leto 1985 (september, oktober, november) nisem uspel zbrati podatkov. V oktobru se je število povečalo za okoli 500 osebkov. V letih 1982 in 1984 je ostalo število bistveno nespremenjeno do konca novembra (majhen porast v letu 1982), medtem ko je v novembru 1983 prišlo do številčnega padca (manjše število prezimujočih osebkov kot v septembru istega leta). V decembru se je zmanjšalo število osebkov v letu 1983 in v letu 1984, naglo pa povečalo v letu 1982. Decembra 1985 je bilo v zatoku okoli 150 osebkov. Ker za leto 1985 ne razpolagam s podatki iz predhodnih mesecev, ne vem, ali je v decembru 1985 prišlo do zmanjšanja ali povečanja števila prezimujočih lisk. Januarja se je v vseh primerih število povečalo, do konca februarja 1983 in februarja 1985 ostalo nespremenjeno, porast pa je opaziti februarja 1984 in februarja 1986. Marca nastopi v treh primerih številčni vrh (1983, 1984, 1985), v marcu 1986 pa je število upadlo (številčni vrh v februarju). Aprila se odselijo še zadnje liske, kar je razvidno iz vseh štirih diagramov.

Pri selitveni dinamiki (prezimovanju) v Škocjanskem zatoku lahko govorimo o 6 etapah:

1. Naraščanje števila osebkov (priselitev prvih jat)
2. Prvi številčni vrh
3. Prezimovanje (število osebkov se bistveno ne spreminja)
4. Številčni padec (odselitev prvih jat)
5. Drugi številčni vrh
6. Odselitev

V septembru se pojavijo prve jate lisk. Naraščanje števila prezimujočih osebkov poteka do prvih dni januarja. V dveh primerih (1982/83 in 1984/85) se v prvih dneh oktobra pojavi prvi številčni vrh, ki mu sledi postopno padanje števila do konca decembra. V tem primeru gre upad števila pripisati ostrejšim razmeram (liske se pred ledom umikajo iz zaliva proti jugu). V začetku januarja nastopi ponovno številčni vrh, ki mu sledi manjši številčni padec (del populacije se zaradi neugodnih vremenskih razmer premakne na morje). Postopnemu naraščanju (vračanje iz morja) sledi faza prezimovanja (število prezimujočih osebkov se

bistveno ne spreminja), ki traja do sredine februarja. Od sredine februarja pride do prvih odselitev jat (vračanje v gnezdišča). V marcu nastopi številčni vrh (maksimum). Vzrok temu je prihod jat, ki so prezimovale južneje od Škocijanskega zatoka. Med 10. in 30. marcem pa se odseli večina lisk.

ZAHVALA

Kolegu Davorinu Tometu se iskreno zahvaljujem za izdelavo grafikonov.

SUMMARY

Wintering of the Coot (*Fulica atra*) in the Bay of Škocijan from 1982 to 1986

From 1982 to 1986 wintering of the Coot (*Fulica atra*) was studied by the author in the Bay of Škocjan near Koper. In those winters the number of the wintering individuals was drastically decreased, what the author ascribes to the very severe winters of the last few years, when brackish water in the bay actually froze. Due to a very persistent observation, however, he recorded the following wintering dynamics:

In September there appear the first flocks of the Coot. The number of the wintering individuals increases until early January. In two cases (in 1982/83 and 1984/85) the numerical maximum was recorded in the first few days of October, which was then followed by a gradual decrease until the end of December. In this instance the numerical decrease should be ascribed to somewhat harsher conditions (the birds retreated south from the ice in the bay). In early January another numerical maximum is achieved, but is then followed by somewhat smaller numerical decrease (due to unfavourable weather conditions a part of the population moves out to the sea). A gradual increase (return from the sea) is followed by wintering phase (the number of the wintering individuals does not change significantly) which lasts till mid-February. From then on the first movements of flocks away from the bay are noted (return to the breeding grounds). In March the numerical maximum is achieved again, the reason being the arrival of flocks which winter south of the Bay of Škocjan. But during March 10th and 30th most coots fly away from the Bay.

LITERATURA

- Zuur, B., Suter W., A.Krämer (1983): Zur Nahrungsökologie auf dem Ermatinger Becken (Bodensee) überwinternder Wasservögel. Der Ornithologische Beobachter, Band 80. Heft 4.
- Suter, W. (1982): Vergleichende Nahrungsökologie von überwinternden Tauchenten Bucephala, Aythya und Blösshuhn *F. atra* am Untersee-Ende Hochrhein (Bodensee). Der Ornithologische Beobachter, band 79. Heft e.
- Suter, W. (1982): Die Bedeutung von Untersee-Ende/Hochrhein (Bodensee) als wichtiges Überwinterungsgewässer für Tauchenten Aythya, Bucephala und Blösshuhn *F. atra*. Der Ornithologische Beobachter, band 79, heft 2.
- Šmuc, A. (1980): Ptice sečoveljskih in ulcinjskih solin. Univerza v Ljubljani, Diplomsko delo.
- Tome, D. (1986): Daljnogled, svinčnik, papir in še kaj. Acrocephalus št.27-28, letnik VII, str.1.

Iztok Škornik
Krožna cesta 10
66000 Koper

Črna štorclja *Ciconia nigra* gnezdi na Ljubljanskem barju Black Stork *Ciconia nigra* breeding at Ljubljana Morass

Janez Gregori

Črna štorclja je zelo redek gnezdec v Sloveniji, saj več kot eno gnezdo v istem letu ni bilo nikdar ugotovljeno. Zadnja leta je bilo edino znano gnezdo v Krakovskem gozdu (Gregori 1975). Opažanja črne štorclje v času gnezdenja ali kmalu po njem pa so dala slutiti, da mogoče gnezdi še kje - in oči so se vse bolj obračale na Ljubljansko barje.

Gnezdenje črne štorclje na Ljubljanskem barju je bilo že poznano, zato kratek pogled v preteklost. Freyer (1842 : 30) navaja, da živi črna štorclja po odmaknjenih močvirjih in gozdovih in da je bila ena ustreljena pri Bistri (Freudenthal). Schulz (1890: 356) jo omenja kot gnezdilko za Kranjsko, kjer je bilo leta 1889 pri Bistri gnezdo s tremi mladiči. Po njegovem mnenju do tega leta na Kranjskem ni bilo opaženo gnezdenje črne štorclje. Isti avtor kasneje (1893) omenja, da so 7. julija odkrili gnezdo črne štorclje s tremi mladiči na hribu Jesenovcu, dve uri hoda od Bistre na posestvu gospoda Galleta. Ker avtor ne navaja leta opazovanja in pravi "kolikor vem, se doslej še ni opazilo, da bi bila štorclja gnezdila na Kranjskem", je upravičena domneva, da gre za isto gnezdo, kot ga omenja v prejšnjem delu (1890), in je bila vest o najdbi iz neznanih vzrokov objavljena tri leta kasneje.

Ponebšek (1911) navaja, da so leta 1911 gnezdile črne štorclje na visoki pečini na Ljubljanskem vrhu pri Vrhniku. Meseca maja je loški logar ustrelil eno od starih, mladiči pa so poginili, ko jih je zapustila še preostala stara ptica.

Sajovic (1914: 161) poroča, da so 15. avgusta 1912 ustrelili na Ljubljanskem barju mlado črno štorcljo. Sedaj

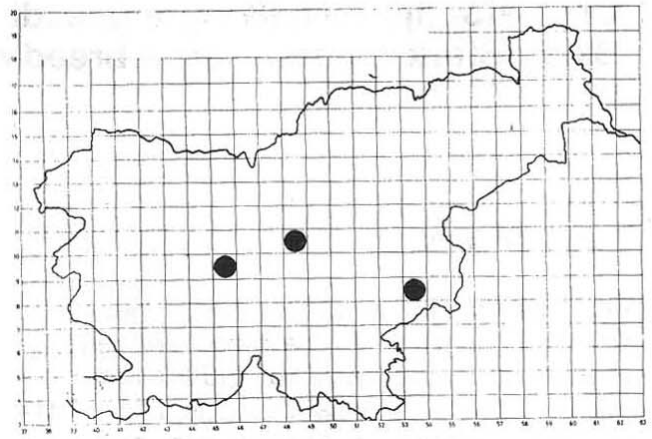
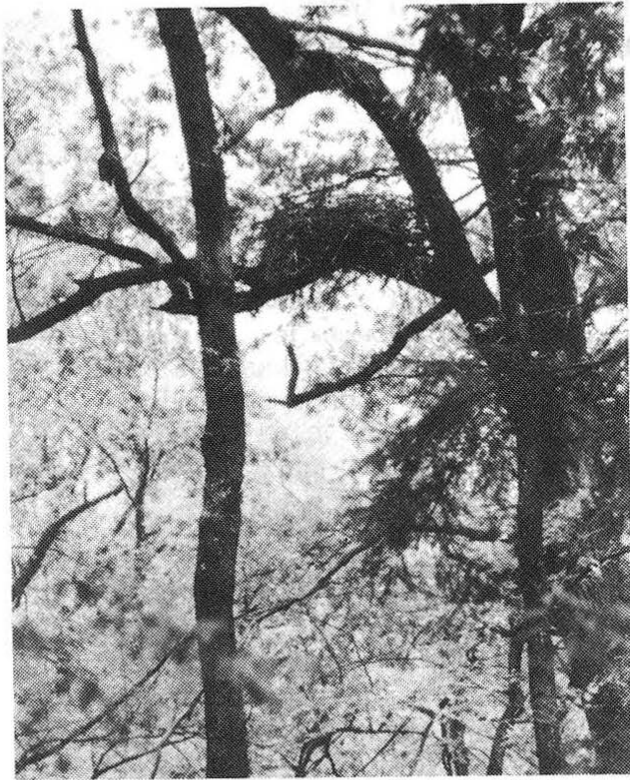
je ta štorclja v zbirki Prirodoslovnega muzeja Slovenije, vpisana pod št. 455. Isti avtor kasneje (1917: 80) omenja, da je zadnje poročilo o gnezdenju črne štorclje na Ljubljanskem barju pri Vrhniku prejel spomladi 1914.

Podatki o opažanju črne štorclje na Ljubljanskem barju se spet pojavijo v zadnjem obdobju. V kratki notici Šere (1985) poroča, da je opazoval 9.5.1985 črno štorcljo ob Išici in je letela v smeri Ljubljane. Ko je Šere 29.3.1986 opazoval dva osebka ob Ljubljanici, je odločitev padla - treba je pregledati primerne gozdove na Ljubljanskem barju in poiskati morebitno gnezdo.

Za iskanje gnezd na drevju je zgodnja pomlad najbolj prikladen čas, ker jih listje ne zakriva. Tako sem šel 1.4. 1986 v družbi s C. Kazmierczakom in D. Šeretom na Ljubljansko barje. V gozdu smo se razporedili v primerni oddaljenosti in začeli s sistematičnim pregledovanjem. In na naše veliko veselje uspeh ni izostal. V kvadratu 09/45 smo naleteli na gnezdo, s katerega je ravno odletela črna štorclja. Bilo je kakih 8 metrov od tal, obloženo z mahom in še prazno. Takoj smo sklenili, da štorcljam zagotovimo mir in občasno kontroliramo gnezdo samo iz primerne razdalje.

Zanimivo je, da smo v strokovni utemeljitvi za zavarovanje nekaterih predelov Ljubljanskega barja, ki jih je predlagal Ljubljanski regionalni zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine, prav ta predel predlagali za zavarovanje kot verjetno mesto gnezdenja črne štorclje.

8. maja je bila ena štorclja na bližnji jasi, druga pa je sedela na gnezdu. Videti je bilo, da je gnezdo še malo dogradila.

Slika: Gnezditvena razširjenost črne štokrlje v Sloveniji (vir: OAS)
Figure: Breeding distribution of the Black Stork in Slovenia (source: OAS)

19. Gnezdo črne štokrlje na ljubljanskem barju, april 1986 (J.Gregori)
19. The nest of the Black Stork at Ljubljana Morass, April 1986 (J.Gregori)

20. Zalega črne štokrlje na Ljubljanskem barju, junij 1986 (J.Gregori)
20. Young of the Black Stork at Ljubljana Morass, June 1986 (J.Gregori)

5. junija so bili v gnezdu trije mladiči, stari okoli mesec dni, poleg je sedela stara in si čistila perje.

27. junija sem se odločil za daljše opazovanje. V primerni razdalji in v kritju sem namestil maskirni šotor in se posvetil opazovanju gnezda z mladiči, od 7. zjutraj do 13. ure. Družbo so mi vneto delali komarji. Na gnezdu so bili še vsi trije mladiči, ki so mirno ležali, občasno pa so se dvigali, se pretegovali in mahali s peruti. V času opazovanja jim je stara prinesla hrano enkrat samkrat, in sicer ob 8.42. Hrano jim je izbljuvala v gnezdo in kmalu odletela. Mladiči so "sede" jedli in se pri tem tiho oglašali; slišati je bilo kot zamolkel gut-gut. Po obroku so vstali, si čistili perje in se pretegovali.

Ko sva šla z D.Šeredom 18. julija, da bi spet malo pokukala proti gnezdu, sva na bližnji jasi zagledala staro in dve mladi štorklji. Zaželela sva jim srečno! Drugi dan sva zvedela, da je vso trojico uspelo dr. Andreju O. Župančiču posneti na filmski trak. D.Šere je 1.8.1986 opazoval ob Ljubljani pri Črni vasi 4 črne štorklje, ki so letele v smeri proti Vrhniki.

Torej so leta 1986 črne štorklje gnezdile na Ljubljanskem barju. Starost oziroma velikost gnezda pa nam dovoljuje sklep, da so štorklje tu gnezdile že nekaj let. Dobro bi bilo zbrati podatke o opažanju črne štorklje na Ljubljanskem barju v zadnjih letih in na njihovi podlagi bi lahko točneje sklepali, katerega leta so začele gnezditi.

Letošnjega 1. aprila črnih štorkelj še ni bilo na gnezdu. D.Šere je 13. 4. opazoval eno, ki je krožila nad staro cesto Ljubljana-Vrhnika.

SUMMARY

Black Stork (*Ciconia nigra*) breeding at Ljubljana Morass

The author reports on breeding of Black Stork (*Ciconia nigra*), a bird which is in Slovenia considered very rare, at the Ljubljana Morass in 1986. In a nest 8 metres high in an oak there were three offspring, two of which were later seen leaving the nest. According to some old sources, Black Stork bred in this part of Slovenia (which is apart from the Krakovian Woods the only known locality) already in the 19th century. The last nest at the Ljubljana Morass was found in 1911 - on a high cliff above the Morass.

LITERATURA

- Freyer, H. (1842): Fauna der in Krain bekannten Säugetiere, Vögel, Reptilien und Fische. Laibach.
- Gregori, J. (1975): Prispevek k poznavanju ptičev Krakovskega gozda. Varstvo narave 8: 81-90, Ljubljana.
- Ponebšek, J. (1911): Črno štorkljo - *Ciconia nigra* (L.)... Lovec 2, Ljubljana.
- Sajovic, G. (1914): Iz ptičjega življenja na Kranjskem v letih 1912 in 1913. Carniola 5: 153-173, Ljubljana.
- Sajovic, G. (1917): Ornitologični zapiski za Kranjsko v letih 1914 do 1916. Carniola 8: 70-93, Ljubljana.
- Schulz, F. (1890): Verzeichnis der bisher in Krain beobachteten Vögel. Mitth.d.Muzealvereins, 3: 341-362, Laibach.
- Schulz, F. (1893): Črna štorklja *Ciconia nigra*. Izvestja muzejskega društva za Kranjsko 3(4): 159, Ljubljana.
- Šere, D. (1985): Črna štorklja *Ciconia nigra*. Acrocephalus, 6(25): 47, Ljubljana.

Janez Gregori
Podkoren 72
64280 Kranjska gora

Pojavljanje prilivke *Burhinus oedicnemus* ob srednjem toku Drave

Occurrence of the Stone Curlew *Burhinus oedicnemus* in the midstream of the Drava River

Gordan Lukač

Gnezdišča podvrste prilivke *B.o.oedicnemus* nahajamo v zmernih, mediteranskih in stepnih področjih Evrope od jugovzhodne Anglije, vzdolž atlantske obale ob področjih Pirenejskega polotoka na zahodu do področja reke Volge na vzhodu. Vrsta je še vedno relativno številna gnezdilka jugovzhodne Anglije, Španije, Francije in Italije. Zaradi uničevanja naselbin pa številnost upada, zato je ptica na Čehoslovaškem, v zahodni in vzhodni Nemčiji ter na Poljskem zelo redka, sporadična gnezdilka. Na Madžarskem so ugotovili nekoliko večje število parov, toda težko je oceniti številnost gnezdeče populacije. V Avstriji je bila na reki Dravi neredna gnezdilka (Glutz von Blotzheim, 1977).

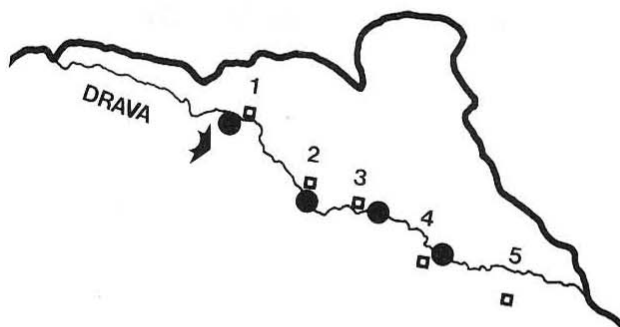
Po Matvejevu in Vasiću (1973) gnezdi prilivka v Jugoslaviji v osrednji Sloveniji, na Hrvaškem, v Bosni in Hercegovini, Črni gori, Srbiji in Makedoniji. Po vseh teh krajih je lokalna gnezdilka v specifičnih prebivališčih. (Vasić et. al., 1977).

Tako je v Sloveniji gnezdila ob Savi v Stožicah pri Ljubljani in na otokih Drave. Toda danes kaže, da je treba to vrsto črtati iz popisa gnezdilke Slovenije (Gregori in Krečič, 1979). Na Hrvaškem, poleg sporadičnega gnezdenja v notranjosti, gnezdi v mediteranskem področju (otoki Krk, Cres, Pag - Rucner, 1964, Igalfi, 1980). V Srbiji je redna gnezdilka na večjih površinah peska in proda (Matvejev, 1950). To so običajno obale in otoki večjih rek, pa tudi peščine. V Vojvodini je ugotovljeno redno gnezdenje v Deliblatski puščavi (Dimitrijević, 1977, Pelle et al., 1977), a v Črni gori na Skadarskem jezeru (Vasić, 1980) in v okolici Ulcija (Vasić et al., 1977). Dimovski in Matvejev (1955) jo navajata kot gnezdilko Makedonije.

Jurinac (1884) je opazoval prilivko v glavnem na plitvinah reke Drave. Opazovanja: 1. 15.4.1883 (4 primerki nedaleč od Varaždina); 2. 10.5.1883 (2 primerka pri dravskem mostu); 3. 11.7.1883 (1 primerek ujel logar na Dravi). Sebišanović poudarja (1989), da je 29.6.1889 lovski pes ujel mladega ptiča v zalivih Drave nedaleč od Varaždina. To je bil hrati dokaz, da prilivka sporadično gnezdi na plitvinah in prodiščih dravskih otokov pri Varaždinu. Hirtz (1908) navaja samo dve opazovanji te vrste za jesenske selitve (24.10.1885 in 1.11.1886). Reiser (1925) je ugotovil gnezdenje dveh parov prilivk na otoku Drave nedaleč od Maribora. Ponovni obisk istega predela 26.5.1921 je pokazal, da vrsta še naprej gnezdi na tem delu Drave.

Na terenskih raziskovanjih v letih 1981 in 1982 sem redno opazoval prilivke v prodnatih zalivih reke Drave. Obstajajo tale opazovanja:

1. 28.5.1981 1 primerek na obali (Drava pri Kuršancu)
2. 13.6.1981 1 primerek na prodnati obali Drave
3. 1. 7. 1981 1 primerek na prodnati obali Drave
4. 11. 7. 1982 2 primerka na nasipu akumulacijskega jezera HE Čakovec
5. 23.9.1982 1 primerek na preletu čez jezero

Datumi iz maja in junija ter začetka julija kažejo, da je prilivka najverjetneje gneznila na plitvinah Drave. Vztrajno sem preiskoval te bregove, a na žalost gnezda nisem mogel najti.

Z izgradnjo akumulacijskega jezera HE Čakovec so bili potopljeni številni prodnati in peščeni zalivi in otočki, kjer bi bila primerna mesta za gnezdenje prilivk. Terenske raziskave kažejo, da sem prilivke redno opazoval v letih 1981 in 1982. Po nastanku akumulacijskega jezera so bile ptice leta 1982 še opažene na nasipu jezera, v naslednjih letih (1983, 1984, 1985, 1986, 1987) pa ne več.

Ker je bilo na srednjem toku Drave zgrajenih kakih deset hidroelektrarn, so se prebivališča bistveno spremenila, kar je povzročalo upadanje številnosti in te ptice so prenehale gnezditi. Regulacija dravskega toka je zmanjšala moč bočne erozije in onemogočala nastajanje peščin in prodnatih otokov, ki jih vse bolj preraščajo gosta vrbišča. Tako ni več potrebnih pogojev za prebivanje prilivk in drugih vodnih ptic, katerih gnezdenje je odvisno od prodnatih zalivov in otokov (*C. dubius*, *S. hirundo*, *S. albi-frons*).

Prilivka tudi ne gnezdi več na Dravi okoli Maribora. Novejše raziskave članov Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije so pokazale, da se ta vrsta ptic neredno zadržuje na teh terenih (obstajata samo dve opazovanji): 11.4.1981 - akumulacijsko jezero Markovci (Štumberger, 1981) in 6.7.1982 - lagune za odpadne vode pri Ormožu (Štumberger, 1983). Štumberger (1981) poudarja, da ponuja Drava s svojimi obsežnimi peščinami velike možnosti za gnezdenje in prebivanje teh ptic v času selitve.

Edina možnost za gnezdenje prilivk je na peščinah in otočkih med akumulacijskimi jezери (če niso obrasli z gosto in visoko vegetacijo). Vedno redkejša opazovanja prilivk ob srednjem toku Drave med Mariborom in Donjo Dubravo kažejo, da so (kolikor vrsta sploh gnezdi) gnezdenja neredna, maloštevilna in sporadična.

SUMMARY

Stone Curlew (*Burhinus oedicnemus*) in the midstream of the Drava River

Although some specimens have been periodically watched in the last few years on the Drava between Maribor and Varaždin, no breeding of Stone Curlew (*Burhinus oedicnemus*) could have been established. The last reliable record concerning breeding of this bird on the Drava in the vicinity of Maribor is dated back to 1925. After the Second World War ten hydroelectric power-stations have been built on this part of the Drava, what has had a fatal effect on the already small population of stone curlews which once bred in vast gravel-pits there.

LITERATURA

- Dimitrijević, S. (1977): Šljukarice Charadriiformes na području Vojvodine. *Larus* 29-30 : 23.
- Dimovski, A., S. Matvejev (1955): Ornitološka istraživanja NR Makedonije. *Arhiv bioloških nauka* VII, 1-2 : 133.
- Glutz von Blotzheim, U.N., K.M. Bauer, E. Bezzel (1977): *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
- Gregori, J., I. Krečič (1979): Naši ptiči. Državna založba Slovenije, Ljubljana.
- Hirtz, M. (1908): *Die Jagdfauna der Domäne Martijanec*. Selbstverlag des Verfassers. Zagreb, p. 56.
- Igalffy, K. (1980): Prilog poznavanju ptica otoka Paga. *Larus* 31-32: 66.
- Jurinač, A.E. (1884): *Aves*. Izvješće Kralj. Velike Gimnazije za 1883/84. godinu, Varaždin.
- Matvejev, S.D. (1950): Rasprostranjenje i život ptica u Srbiji. *Srpska Akademija nauka*. Knjiga 3 : 279.
- Matvejev, S.D., V.F. Vasić (1973): *Catalogus faune Jugoslaviae*. Academia Scientiarum et artium Slovenica, p. 49.
- Pelle, I., I. Ham, J. Rašajski, T. Gavrilov (1977): Pregled gnezdarica Vojvodine. *Larus* 29-30 : 182.

- Reiser, O.(1925): Die Vögel von Marburg an der Drau. Graz.
- Rucner, R.(1964): Utjecaj ekoloških faktora na ornitofaunu Gornjeg Jadrana. Doktorska disertacija, p 111.
- Sebišanić, D.(1889): Ornitološka vijest iz Varaždinskog kraja za 1889. godinu. Glas. Hrv. naravosl.društva. God. IV : 312.
- Štumberger, B.(1981): Prilivka *Burhinus oedicephalus*. *Acrocephalus* 8-9 : 42.
- Štumberger, B.(1983): Prilivka *Burhinus oedicephalus*. *Acrocephalus* 17-18 : 61.
- Vasić, V.F., J.Šoti, I.Pelle(1977): Novi podaci o gneždjenju nekih vrsta ptica iz reda Charadriiformes u okolini Ulcinja, Crna Gora, Jugoslavija. Glasnik Prirodjačkog muzeja. Knjiga 32: 120-121.
- Vasić, V.F.(1980): The List of Birds of Skadar Lake (Montenegro, Yugoslavia). *Larus* 31-32: 194.

Gordan Lukač
Botanički Zavod PMF
Marulićev Trg 20
41000 Zabreb

Skrivnostna fotografija Mystery photograph

Na skrivnostni fotografiji iz št. 31-32 je planinska kavka *Pyrrhonorax graculus*, fotografirana na Stolu (foto I.Geister). Če jo je kdo na sliki nemara zamenjal s kosom, to ni tako razburljivo kot če bi jo v naravi zamenjal z danes že legendarno planinsko vrano. Urednik

Iz ornitološke beležnice From the ornithological note book

BELA ŠTORKLJA *Ciconia ciconia*

Dne 4. aprila 87 sem videl proti večeru nad Lescami preleteti večjo ptico, ki pa je zaradi oddaljenosti nisem mogel identificirati.

Naslednji dan, 15. aprila, pa sem zjutraj opazil belo štorkljo na travniku pri vasi Hraše (1 km od Lesce). Bila je obročkana na levi nogi. Prehranjevala se je na travniku, ki je sicer večkrat poplavljen, čez kako uro pa odletela.

Dne 19. aprila 87 pa sem proti večeru opazoval štorkljo na Blatah ob vasi Rodine. Po prehranjevanju na tleh je odletela najprej na bližnjo smreko, nato pa na streho združnega kmetijskega poslopja, kjer je prenočila. Naslednji dan sem jo opazoval še zjutraj na istem kraju. Ta primerek ni bil obročkan. Ob drugi uri popoldan je ni bilo več v bližini tega kraja.

Dne 15. maja 87 sem videl štorkljo preleteti čez Lesce, in sicer precej nizko. Letela je v smeri Bleda. Zanimivo je, da je bilo to moje ponovno opazovanje bele štorklje v leški kotlini približno po dvajsetih letih. Boris Kozinc, Hraše la, 64248 Lesce

LABOD GRBEC *Cygnus olor*

V prelepem spomladanskem vremenu sem 24.3.1987 na trbojskem akumulacijskem jezeru HE Mavčiče na Savi opazoval štiri primerke laboda grbca

Na omenjeno jezero so labodi, kot nam je povedal domačin T.Šepetavec, prileteli istega dne okoli desete ure in se potem zadrževali tukaj vse do poznega popoldneva, ko jih je pregnal naključni čolnar. Naslednjega dne labodov ni bilo več ne na Trbojskem jezeru kot tudi ne v širši okolici, vključno z bližnjim Zbiljskim jezerom.

Šepetavec mi je vedel povedati, da je na isti lokaciji prvič videl labode leta 1986 (približno istega datuma), in sicer sedem primerkov (glej tudi *Acrocephalus* št.27/28), medtem ko jih v prejšnjih letih, ko še ni bilo jezera, ni nikoli videl. Viko Luskovec, Rožna 7, 64208 Šenčur.

LABOD PEVEC *Cygnus cygnus*

V jasnem opoldnevu 14.3.1987 sva se s kolegom F. Bračkom pripeljala do ormoškega akumulacijskega jezera. Odpravila sva se na nasip. Prva ptica, ki sva jo zagledala približno 50 metrov vstran, je bil labod. In najprej sva opazila, da ta labod nima grbe na kljunu, vrat pa drži vzravnano. Ima pa na kljunu veliko rumeno liso, ki sega preko polovice kljuna. Oba sva bila mnenja, da opazujeva odrasel primerek laboda pevca. Labod je počasi odplaval proti sredini jezera. Tam sva opazila še enega laboda, ki pa je imel vrat rjavkaste, kljun pa mesnato rdeče barve. Menila sva, da opazujeva odrasel in mladostni primerek laboda pevca. Nekaj ur kasneje sva oba laboda skupaj opazovala ob nasipu in se prepričala v pravilnost najine trditve. Andrej Bibič, Osojnikova 7, 62000 Maribor.

NJIVSKA GOS *Anser fabalis*

V meglenem jutru dne 27.3.1987 sva z Daretom Šeredom pregledovala okoli reke Iščice. Proti poldnevu se je megla zbistrila in kolegica Cveta Erman nama je prišla sporočit, da je videla nekaj gosi na polju zahodno od reke. Odšli smo pogledat in z avtomobilom nam je uspelo približati se jim na primerno razdaljo, tako da smo jih lahko natančneje opazovali. Štiri od njih so bile sive gosi *Anser anser* podvrste *rubrirostris*. V travi nekoliko stran je peta gos čepela, tako da ji nismo mogli videti nog. Kljun s temnejšim korenin in konico nam je skupaj z nekoliko temnejšo glavo povedal, da je to ali njivska *Anser fabalis* ali kratkokljuna *Anser brachyrhynchus* gos. Pravo vrsto bi nam povedala barva kljuna in nog.

Tedaj je na polje prišel kmet s konjsko vprego in gosi prepodil. Odkrili smo jih na drugi strani reke in se jim približali še na krajšo razdaljo. To pot smo skozi daljnogled in teleskop lahko prav natančno določevali in primerjali barve. Noge in kljun pete gosi so bile živo oranžno rdeče v primerjavi z mesnato roza obarvanimi nogami sive gosi. Šele sedaj smo jo lahko brez obotavljanja določili za njivsko gos. Krys Kazmierczak, Cesta svobode 30, 64240 Ravovljica.

TATARSKA ŽVIŽGAVKA *Netta rufina*

V Evropi se tatarska žvižgavka ne pojavlja v velikem številu, saj spada med ogrožene vrste. Eden glavnih razlogov za redkost je njeno prehranjevanje z vodno vegetacijo, ki ne prenese visoke stopnje onesnaževanja. Vendar imamo občasno še prilžnost srečati se s to čudovito raco tudi v Sloveniji. Meni se je ta možnost nasmehnila dvakrat. 7. 4.1986 sem naletel na par, ki je plaval nedaleč od severne obale jezera v Ormožu.

Na isti dan, točno leto dni kasneje, sem si z Daretom Šeredom ogledoval ptičji živelj na Cerkniskem jezeru in v okolici. V redkem trstičevju na sredini jezera sem zagledal nekaj ne navadnega, ki je bilo videti majhnen, pozibajoč se sončni zahod. Pogled skozi teleskop je potrdil moja predvidevanja in mi približal čudovitega racaka tatarske žvižgalke skupaj z njegovo neizrazito obarvano družico.

Že vnaprej se veselim 7. aprila prihodnjega leta in upam na naše ponovno snidenje. Krys Kazmierczak, Cesta svobode 30, 64240 Radovljica.

SIVKE IN KOSTANJEVKE *A.ferina* in *A. nyroca*

Dne 10.1.1987 sem na akumulacijskem jezeru na Mostu na Soči opazoval sedem rac sive *Aythya ferina*, od tega štiri samce in tri samice. Pet rac je plavalo skupaj, medtem ko se je en par stalno zadrževal proč od drugih.

Dne 22.4.1985 pa sem cel dan opazoval v Spodnji Idriji ob sotočju reke Idrijce in Kanomljice samca race kostanjevke *Aythya nyroca*. Naj še dodam, da so vse race, razen mlakaric *Anas platyrhynchos*, ki so se v zadnjih desetih letih zelo razmnožile, dokaj redki gostje na reki Idrijci in pritokih. Peter Grošelj, 65281, Spodnja Idrija 53.

RIBJI OREL *Pandion haliaetus*

26.3. sem v oblačnem vremenu v Škocjanskem zatoku opazoval ribjega orla *Pandion haliaetus*. Čepel je na kolu, se občasno dvignil in po "galebje" okopal v vodi. To je nekajkrat ponovil in venomer so galebi v bližini zagnali vik in krik. Kasneje si je čistil perje. Miran Gjerkeš, Ivančeva c.17, 66280 Ankarana

MOČVIRSKI LUNJ *Circus pygargus*

4.5.1986 sem na začetku zgornjega jezera v Pernici opazoval primerek samice močvirskega lunja. V počasnem nizkem letu je preletela s šasem poraščen predel in nadaljevala v smeri SVZ.

Ker obstaja možnost zamenjave s samico pepelastega lunja *C. cyaneus*, sem posebno pozornost namenil dvema značilnostma - širini peruti, ki so pri močvirskem lunju sorazmerno ožje in letalna peresa oblikovana tako, da je perut nekoliko zašiljena in velikosti belelise na trtici, ki je pri samici močvirskega lunja manjša in je dokaj zanesljiv določevalni znak. Velja seveda v času izven golitvenega obdobja. Tudi datum opazovanja se ujema s časom preleta te vrste.

Obstaja tudi možnost zamenjave s samico stepskega lunja *C. macrourus*, ki je zelo podobna samici močvirskega lunja in ju v naravi praktično ne moremo ločiti. Težave pri določanju vrste imajo celo t.i. specialisti za lunje. Stepski lunj se v Sloveniji redko pojavlja in malo verjetno je, da bi bil opazovani primerek v Pernici stepski lunj.

Lepo obarvanega samca močvirskega lunja pa sem opazoval 2.5.1987 ob ribniku Gradišče pri Lenartu v Slovenskih goricah. Po celodnevem potepanju na terenu sem se z avtomobilom peljal po cesti Biš-Lenart. Na omenjenem kraju sem na polju opazil lunja v značilnem letu. Brž sem ustavil in pogledal skozi daljnogled. Splačalo se je, za zaključek je bil to čudovit prizor. Franc Bračko, Gregorčičeva 27, 62000 Maribor

RJAVI ŠKARNIK *Milvus milvus*

26.1.1987 sem v Sredni vasi pri Šenčurju opazoval temnejšo varianto rjavega škarnika *Milvus milvus*.

Medtem ko me je rjavi škarnik preletel na višini okoli 30 metrov, sem jasno videl značilno silhueto z globoko škarjasto izrezanim repom, tako da determinacija vrste v takšnih razmerah ni bila vprašljiva.

Omenjeni primerek škarnika pa je odjadral dalje proti Predvoru. Viko Luskovec, Rožna ulica 7, 64208 Čenčur

NAVADNA POSTOVKA *Falco tinnunculus*

Ko sem se hotel dne 12. aprila 1987 približati navadni postovki na drevesu, ji je nekaj padlo iz kljuna v trenutku, ko je odletela. Kmalu sem na tleh našel travniško voluharico, ki ji je postovka že pojedla glavo. Boris Kozinc, Hraše 1a, 64248 Lesce

VELIKI KORMORAN *Phalacrocorax carbo*

4.1.1987 sva s A.Bibičem na jezeru v Ormožu opazovala kline velikih kormorinov, ki so prileteli iz varaždinske smeri in se nato spustili na jezero, na predel, ki še ni bil zaledenel. Naštela sva jih več kot šesto (600) primerkov. Franc Bračko, Gregorčičeva 27, 62000 Maribor

MALI ŠKURH *Numenius phaeopus*

Ko sem 2.4.1987 opazoval ptice Cerkniškega jezera na zamočvirjeni trati blizu Žerovnice, sem zagledal škurhe. Zdeli so se mi nekoliko manjši in temnejši kot veliki škurh *Numenius arquata*. Bilo jih je deset, a na žalost nobeden ni bil dovolj blizu, da bi lahko nedvoumno določil vrsto.

Naslednjega dne sem se s kolegom Darjetom Šeretom in Ceto Erman napotil spet na isto mesto. Tokrat so nam bili škurhi in vreme bolj naklonjeni. Našteli smo šest malih in enega šepajočega velikega škurha. Dare Šere jih je tudi fotografiral. Poleg razlike v velikosti in barvnem odtenku so imeli mali škurhi opazne proge na glavi. Pri pogledu iz profila je bila nad očesom vidna svetlejša proga, ki je proti temenu prehajala v temnejšo. Ko se je ptica pri iskanju hrane sklonila, je bila na temenu lepo vidna svetla proga. Po teh progah se ta vrsta škurha najlažje določi. Krys Kazmierczak, Cesta svobode 30, 64260 Radovljica

TURŠKA GRLICA *Streptopelia decaocto*

Tudi zelo zgodnje gnezditve turških grlic *Streptopelia decaocto* nas nekako ne presenečajo več. Naj kljub temu naštejemo nekaj zanimivih in izredno zgodnjih gnezditv grlic na Goriškem. Zaradi blage klime je še posebej rana gnezditv grlic prav na tem področju. Leta 1984 je par grlic gnezdil na strešni gredi na seniku poleg združnega doma v Vrtojbi. V gnezdu sta bili dve jajci že lo. februarja. En mladič je uspešno odrasel, drugi pa je po pripovedovanju domačina napol odrasel padel na pod in se ubil.

Osmega marca 1985 sem v parku poleg Rusjanovega spomenika v Novi Gorici opazoval že samostojnega mladiča turške grlice, ki je stikal za hrano okrog klopi v parku. Da je bil zgotovno mladič, sem videl po tem, ker mu je majkala značilna črta na vratu, pa tudi ob kljunu še ni bil poraščen s perjem.

20. januarja letos (1987) sem v Ozeljanu ob glavni cesti proti Novi Gorici opazoval par grlic, ki je gradil gnezdo v košati smreki. Isti dan pa sem videl še en par, prav tako pri gradnji gnezda na cedri v Šempetru pri Novi Gorici. Ob naslednji priložnosti, 12. februarja, pa sem videl, da so grlice že valile. Peter Grošelj, 65281 Spodnja Idrija

PEGAM *Bombycilla garrulus*

Na sprhodu skozi park v Mariboru dne 28.3.1987 mi je pritegnila pozornost jata ptičev, ki so gostoleteli na visokih vrhovih divjih kostanjev.

Natančnejši pogled skozi daljnogled mi je razkril skupek približno 150 pegamov, ptic, katerih se nisem nadejal, še najmanj pa v tolikem številu. Krys Kazmierczak, Cesta svobode 30, 64240 Radovljica

BREGULJKA *Riparia riparia*

Dne 2.4.1987 sem v deževnem vremenu opazoval več lastovk, ki so se spuščale nad gladino Cerkniškega jezera. Večina so bile kmečke lastovke *Hirundo rustica*, med njimi pa je bila tudi ena mestna lastovka *Delichon urbica* in dve breguljki. To je morda zanimiv fenološki podatek, saj je za zadnjo omenjeno vrsto to dokaj zgodnji datum pojavljanja. Krys Kazmierczak, Cesta svobode 30, 64240 Radovljica.

RUMENOGLAVA PASTIRICA *Motacilla citreola*

Na izletu v Sečoveljske soline dne 26.4.1987 kar očem nisem mogel verjeti, da imam pred seboj azijsko vrsto pastirice - rumenoglavo pastirico *Motacilla citreola*. V jarku ob cesti, ki vodi ob Dragonji se je nemoteno hranila in obstala šele, ko sem se približal na deset metrov. Nemirno je vrtela glavo in razločno sem videl sajasto črn tilnik z nekaj sivih pičic po vrhu glave. Potem ko sem se malo odmaknil, si je nemoteno iskala hrano naprej.

Peruti so bila sivo rjava s poudarjeno belino. Črno oko na popolnoma rumenem obrazu je delovalo prav "prijazno".

Le hrbet se mi je zdel popolnoma siv in ne z zelenkastim odtenkom, kot je to prikazano v Heinzlovem priročniku.

Obnašanje me je precej bolj spominjalo na belo pastirico *Matacilla alba* in ne na rumeno pastirico *M. flava*, ki na tem območju tudi gnezdi. Ko sem se čez tri ure spet vračal po isti poti, se je omenjeni samček rumenoglave pastirice *M. citreolla* zadrževal le nekaj metrov vstran. Slavko Polak, Koritnice 65, 66253 Knežak.

TAŠČICA *Erithaus rubecula*

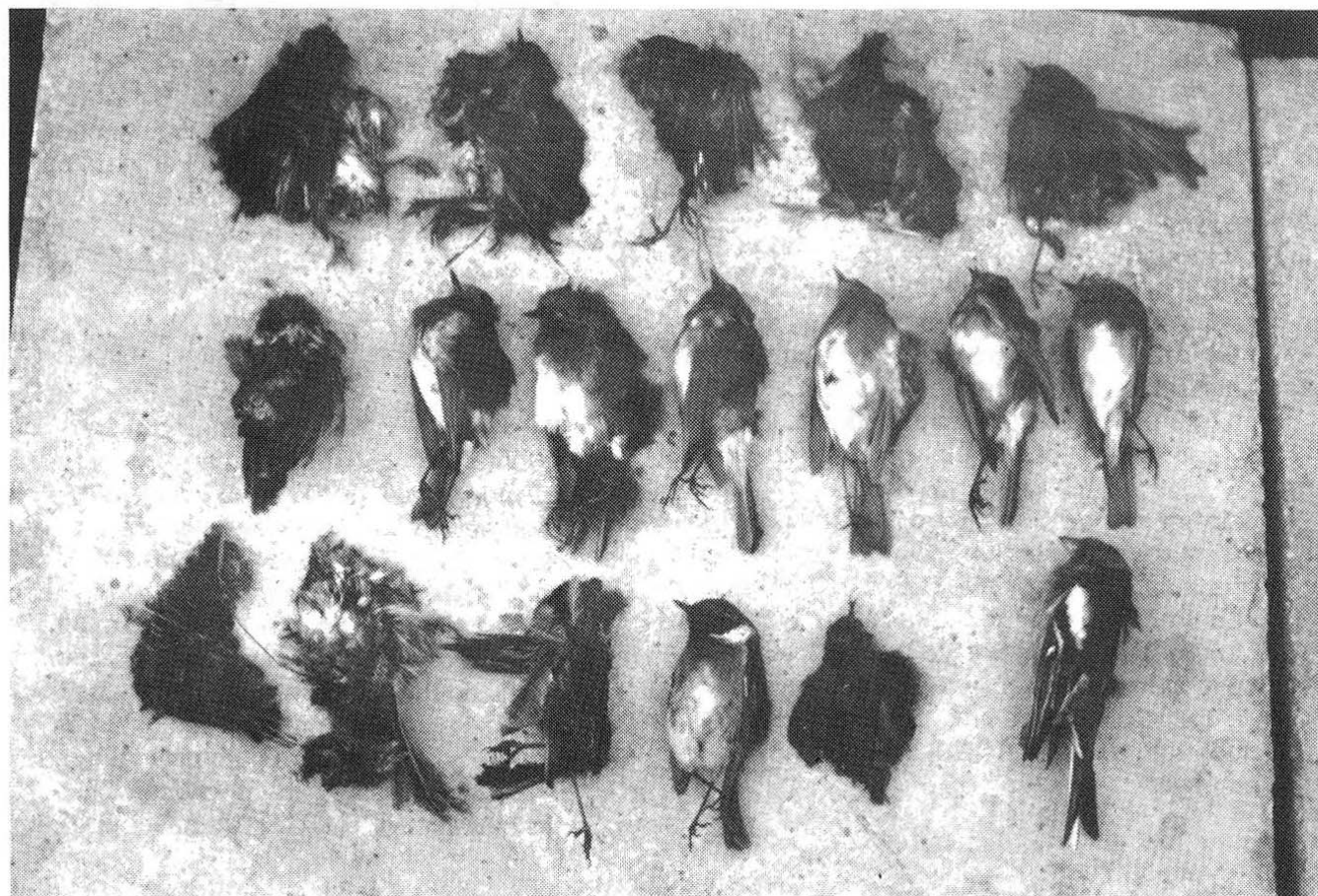
V začetku pomladi leta 1986 je muhasta zima zaprla pot mnogim selivkam, ki so se po dolini Idrijce vračale proti severu. Tako so se vračajoče taščice 14., 15. in 16. marca pojavile v takem številu, da so posedle vsak kvadratni meter kopnega brega, medtem ko je v višjih legah ležala še debela snežna odeja. Poleg

taščic so bili najštevilnejši ščinkavci, predvsem samci, in prosniki.

Razen kopnih lis in ozkega roba ob Idrijci je bila kopna, brez snega samo cesta, ki pa se je izkazala kot usodna past. Neštete ptice so postale žrtve prometa. Tako sem samo 16. marca na poti od Spodnje Idrije do Mosta na Soči naštel povoženih kar 64 taščic, vmes pa so bili še posamezni prosniki, ščinkavci, stržki...

Mesec dni kasneje se je po močni ohladitvi in težkem južnem snegu enaka nesreča ponovila, s te, da je bilo poleg taščic (prosniki so že izginili) povoženih tudi več vrbjih listnic, kosov, malih slavcev, ciklov in črnoglavk.

Ko sem pobiral drobna trupelca, kolikor jih niso avtomobilske gume povsem zlikale na asfaltu, sem se zamislil nad spoznanjem, ki sem mu bil priča: vozniki v svoji vnemi in naglici drobnih žrtev namreč niti opazili niso... Peter Grošelj, 65281 Spodnja Idrija.

MODRA TAŠČICA *Luscinia svecica*

Dan 2.4.1987 je bil glede na človeška merila precej turoben, vendar to ni niti najmanj motilo ptic, ki so se ustavile na povratni selitvi, da bi se nahranile in spočile ob Cerknškem jezeru.

Svojo "premično opazovalnico" sem ustavil med grmovjem in resasto travo pri nekaj manjših lužah ob jezeru. Ta okolica je nudila zavetje kar velikemu številu živahnih taščic *Erithacus rubecula* in osamljenemu pikastemu martinu *Tringa ochropus*.

Ko sem si skozi teleskop поблиže ogledoval tri samice trstnega strnada *Emberiza schoeniclus*, se mi je na robu vidnega polja pojavila krpiča živo modre barve. Prav kmalu sem se zavedal, da to ne more biti del neba, ki bi padel na zemljo, temveč da modra barva pripada ptici, v obliki modre taščice, ki je skakljala po travi. Nekje v sredini modre barve njenega grla in prsi je bila bela lisa, ki označuje južno podvrsto *Luscinia svecica cyanecula*. Pri opazovanju me je presenetilo, kako je napadla taščico, ki se ji je preveč približala, in pri tem je očitno merila na njene rdeče prsi.

Krys Kazmierczak, Cesta svobode 30, 64240 Radovljica

SVILNICA *Cettia cetti*

Dne 4.1.1987 sva se z A. Bibičem zadrževala v lagunah za odpadne vode tovarne sladkorja v Ormožu. Vreme je bilo jasno, temperatura zares zimska, 5 stopinj pod ničlo. Lagune so bile odete v debel ledeni oklep.

Že od daleč sva ob bazenih opazila veliko spremembo. Predvsem z vrbami zaraščeni nasipi, kjer smo v preteklem letu mnogokrat lovili ptiče so bili temeljito očiščeni. V lagunah, ki se vse bolj zaraščajo, razen prvih treh, je na srečo vegetacija ostala in je v vsaki posebej drugotna, od sestojev mlade vrbe do trstičja in rogoza. Ustavila sva se ob laguni z vrbovjem, pomešanim s trstiko, kjer je najino pozornost pritegnila jata dolgorepk *A. caudatus*

in plavčkov *P. caeruleus*. Med njimi se je spreletavala tudi plašica *R. pendulinus*, ki sva jo kasneje ujela. Ko sva se tej jati nekoliko približala, naju je iznenada presenetil izbruh glasnega petja, ki mi je bilo znano iz Sečovelj. Prijetno presenečena ugotoviva, da sva preplašila skrivnostno svilnico. Res, da je nisva videla, saj je bila skrita v trstičju in vrbovju, vendar se je s petjem jasno dterminirala.

Takoj zatem sva postavila mrežo, kole sva zapičila kar v nekaj centimetrov debel led. Ker na kaseti nisem imel posnetka svilnice, sem poskušal s posnetki petja nekaterih drugih oponašajočih vrst, vendar uspeha ni bilo. Dodati moram, da je nekoliko nagajal tudi veter, kar je dodatno vplivalo na neuspešen lov. Tudi ponovnega petja nisva več slišala. Računajoč na to, da bom svilnico ujel, sem 8.1. lov ponovil, ampak tudi takrat brez uspeha. Verjetno se je medtem svilnica umaknila že drugam, saj so se v tem obdobju nočne in dnevne temperature spustile zelo nizko, ponoči tudi čez 15 stopinj pod ničlo. Po 10.1. pa je nastopila prava polarna zima z debelo snežno odejo. Opazovanje te mediteranske vrste v Ormožu je doslej prvi podatek za SVZ Slovenijo in nova vrsta v ornitofavni Ormoža. Žal k temu ne morem priložiti dokaznega materiala. Franc Bračko, Gregorčičeva 27, 62000 Maribor

RUMENOGLAVI KRALJIČEK *Regulus regulus*

Dne 12. aprila 1987 me je proti večeru razveselila naša najmanjša ptica - rumenoglavi kraljiček - ki sem jo opazil na macesnu pod našim balkonom v vasi Hraše. Na macesnu se je zadrževala kakih petnajst minut, najmanjša razdalja, na katero sem se ji lahko približal, ne da bi odskočila, pa ni bila večja od pol metra. To je bilo moje prvo srečanje s to ptico, rdečeglavega kraljička pa sem v naših krajih že večkrat opazoval. Boris Kazinc, Hraše 1 a, 64248 Lesce

ŽAMETNA PENICA *Sylvia melanocephala*

22.3. sem v Ankaranu opazoval žametno pevico *Sylvia melanocephala*. Samček poje ob žitnem polju s severne in juž-

ne strani obdanem z žuku in nizkimi hrasti. Polje je prepolovljeno in v tem sredinskem pasu rastejo pritlikave fige, divje vrtnice, vse močno obraščene s slakom. V eni od vrtnic sem 17.5. našel gnezdo, ki pa je bilo prazno. Gnezdo je bilo 30 cm od tal, dobro skrito. Tega dne je samec neutrudno letal v grm. Kaj je prinašal v bližino gnezda, nisem mogel ugotoviti. Lahko domnevam, da je bil zarod že speljan ali pa gre samo za poskus gnezditve. Ptico sem zadnjič videl 23.5. Miran Gjerkeš, Ivančeva c. 17, 66280 Ankaran

ŠKOREC *Sturns vulgaris*

Pojavljanje škorcev konec februarja v naših krajih je bolj ali manj normalen pojav, navadno se to dogaja ob večjih odjugah. Letos pa me je prešenetil prvi škorec 23. februarja, vendar v še vedno hudi zimi. V zaselku Log pri Godoviču na nadmorski višini 580 metrov je škorec že prepeval pred gnezdilno hišico in značilno mahal s perutnicami, čeprav je bilo jasno jutro s temperaturo -12°C, naokrog pa je ležalo še 70 cm zmrznjenega snega. Peter Grošelj, 65281 Spodnja Idrija 53

KROKAR *Corvus corax*

Dne 7. februarja 1986 sem pri sprehodu na Blatah pri Begunjah naletel na štiri krokarje, ki so imeli "pojedino" v družbi nekaj vran. Pri povratku čez pol ure sem se jim poizkušal približati, vendar so hitro odleteli. Na mestu prehranjevanja sem našel še nekaj ostankov lisice. Dne 9. avgusta 1986 pa sem opazoval prelet kar 32 krokarjev iz smeri Dobrče proti Stolu. Boris Kozinc, Hraše 1 a, 64248 Lesce.

ZELENEC *Chloris chloris*

Že nekaj let vzbuja mojo pozornost izredno zgodnja gnezditve zelencev *Carduelis chloris*. V Spodnji Idriji sem prvič opazil tri pare zelencev, ki so pričeli znašati gradivo za gnezdo že 19. marca 1982. leta. En par je gnezdil nizko v živi meji iz tuje Thuja sp., dva para pa v višini 4 - 5 metrov v drevesu tuje, vsega skupaj

na razdalji 60 m. Zaradi muhaste pomladi s pogostim snegom so se gnezdeči zelenci največ hranili kar po bližnjih krmilnicah. V hudem metežu in 15 centimetrih snega so se mladi zelenci srečno speljali med 24. in 28. aprilom. Dva tedna pozneje, v začetku aprila, sta pričela prav tam gnezdit še dva para, vendar sta obe legli propadli. Gnezda z jajci so namreč 25. aprila popadala z vej, povešenih pod težkim snegom. Tudi leta 1983 sta dva para pričela z gradnjo gnezda že 18. marca in tudi takrat so mladiči uspešno odrasli.

Očitno še zgodnejša gnezditve je bila v Idriji leta 1985. Ko sem 15. aprila tega leta šel po Kosovelovi ulici mimo bivše Postaje milice, sem zaslišal značilno čivkanje zelencev. Ker v bližini ni nobenega drevesa, sprva nisem vedel, kje naj jih iščem. Nazadnje sem jih le zagledal. In sicer zanimiv prizor, ko je v krmilni hišici na pritličnem oknu stanovanjske hiše sedel zelenec samec in kar tam krmil tri že popolnoma odrasle, značilno progaste mladiče, ki so glasno prosili hrane. Pri mladičih sem celo že razločil spol: po izrazito rumenem repu sem prepoznal dva mlada samca in eno samico. Peter Grošelj, 65281 Spodnja Idrija 53

LIŠČEK *Carduelis carduelis*

Tudi liščki *Carduelis carduelis*, tipični gnezdilci po drevju v parkih, sadovnjakih, drevoredih in vrtovih, nas včasih presenečajo z izbiro kraja za gnezdenje. Likar Silvo iz Cerknega me je opozoril na dva zaroda liščkov na balkonu stanovanjske hiše v letih 1984 in 1985. Gnezdo je bilo spleteno med poganjki vrtnice, ki je segala čez ograjo balkona. Na sosednji hiši pa sta liščka gnezdila kar na cvetoči pelargoniji na oknu. Na koncu iste ulice sta bili še dve gnezdi na grmu gloga, komaj 150 cm od tal. Še nenavadnejši kraj za liščkovo gnezdo sem našel prav tako v Cerknem: gnezdo je bilo postavljeno na stensko poličko, ki jo je obraščala zidna ovijalka, to je na podobnem kraju kot navadno gnezdi sivi muhar. Peter Grošelj, 65281 Spodnja Idrija 53

Foto trenutek Camera's eye view

REČNI GALEB *Larus ridibundus*

Prvoletni primerek v zimskem perju

Posnetek je nastal 28. 1. 1987 na domačem balkonu. Fotografijo sem posnel skozi balkonska vrata z 200 mm teleobjektivom.

Poleg nje sem dobil še poučno zgodbo: galebe sem zvabil s košči mesa na balkonsko ograjo, ki sem jih na ograjo privezal. Prvič sem meso nastavil okrog desete ure dopoldne, zaprl balkonska vrata in spustil rolete do polovice vrat. Ko sem čez deset minut prišel pogledat, sem videl zadnje koščke mesa izginjati v kljunih galebov. Ob enajstih sem drugič nastavil meso, spustil rolete (zelene) do polovice vrat, zastrl drugo polovico z zelenim zaslonom iz blaga in namestil fotoaparatus. Galebi so prileteli, vendar se nobeden ni hotel uvesti na ograjo. Tako sem zaman čakal dve uri. Ob štirinajstih sem zelen zaslon iz blaga zamenjal za belega iz kartona. Čez približno deset minut sem začel pritiskati na sprožilec.

Andrej Bibič
Osojnikova 7
62000 Maribor

VSEBINA

CONTENTS

Zimski ornitološki atlas	29	Winter ornithological atlas
Prezimovanje črne liske <i>Fulica atra</i> v Škocjanskem zatoku v letih 1982-86 (Iztok Škornik)	31	Wintering of the Coot <i>Fulica atra</i> in the Bay of Škocjan from 1982 to 1986 (Iztok Škornik)
Črna štorclja <i>Ciconia nigra</i> gnezdi na Ljubljanskem barju (Janez Gregori)	37	Black Stork <i>Ciconia nigra</i> breeding at Ljubljana Morass (Janez Gregori)
Opazovanja prilivke <i>Burhinus oedicephalus</i> ob srednjem toku Drave (Gordan Lukač)	40	Stone Curlew <i>Burhinus oedicephalus</i> in the midstream of the Drava River (Gordan Lukač)
Skrivnostna fotografija	42	Mystery photograph

Iz ornitološke beležnice: 42 From the ornithological note book:
Ciconia ciconia, *Cygnus olor*, *Cygnus cygnus*, *Anser fabalis*, *Netta rufina*,
Aythya ferina, *Aythya nyroca*, *Pandion haliaetus*, *Circus pygargus*, *Milvus mil-*
vus, *Falco tinnunculus*, *Phalacrocorax carbo*, *Numenius pheopus*, *Streptopelia*
decaccto, *Bombycilla garrulus*, *Riparia riparia*, *Motacilla citreola*, *Erithacus*
rubecula, *Cettia cetti*, *Luscinia svecica*, *Sylvia melanocephala*, *Sturnus vul-*
garis, *Corvus corvus*, *Chloris chloris*, *Carduelis carduelis*.

